

Список використаних джерел

1. Кривопис О.Г. «Слідова картина» як елемент криміналістичної характеристики злісного невиконання обов'язків по догляду за дитиною або особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 450–453 (DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/106>).
2. Криміналістика: Підручник. Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. За ред. проф. В. Ю. Шепітька. 4-е вид., перероб. і доп. Харків. Право. 2008. 464 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. *Офіційний сайт Верховної ради України*: веб-сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
4. Ганжа Т.В. Особливості огляду місця події під час розслідування умисних вбивств малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 6 Том 4. С. 116–121.

Криворучко Наталя Вікторівна,
заступник завідувача відділу товарознавчих
та гемологічних досліджень Харківського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України;
Меньших Тетяна Миколаївна,
судовий експерт відділу товарознавчих
та гемологічних досліджень Харківського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ТОВАРОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЖИВИХ ТВАРИН

Останні роки показали значне зростання попиту на проведення судової товарознавчої експертизи живих тварин. Цей процес спричинено розвитком ринку тварин-домашніх улюбленців, вчиненням майнових злочинів відносно тварин, розвитком нормативно-правового регулювання захисту інтересів тварин-партнерів. Процесуальний супровід цих дій передбачає визначення ринкової вартості тварин.

Основною розуміння правового статусу тварини як об'єкта судової товарознавчої експертизи є положення цивільного законодавства, а також законодавства про захист тварин. Так, відповідно ч. 1 ст. 180 Цивільного кодексу України, тварини визначені як особливий об'єкт цивільних прав, на який поширюється правовий режим речі, крім випадків, що встановлені законом [1]. Це положення означає, що товарознавча оцінка тварин є одним із законних засобів забезпечення майнових прав їх власників.

Опрацювання наукових та методичних джерел дозволяє визначити таку послідовність етапів судової товарознавчої експертизи домашніх живих тварин [2, с. 407–409; 3, с. 224–226]:

1) звірка відповідності характеристик об'єкта дослідження з даними, які наведено у матеріалах справи;

2) визначення ціннісних характеристик тварини: віку, породи, статі, окрасу, фізичного стану (ваги, оцінки зовнішнього вигляду), а також вивчення документів, що засвідчують родовід тварини (за наявності). За необхідності у застосуванні спеціальних знань для оцінки фізичного стану тварини, судовий експерт-товарознавець може звернутися для проведення судово-ветеринарної експертизи;

3) дослідження ринкових цін на живих тварин цієї ж породи, віку, статі тощо;

4) формування висновку судової товарознавчої експертизи із вказанням вартості об'єкта дослідження.

Об'єктивність та точність результатів судової товарознавчої експертизи живих тварин значною мірою залежить від розумного застосування експертом переваг методів оцінювання (витратного, дохідного та порівняльного) з огляду на специфіку об'єкта експертизи.

Так, витратний підхід варто застосовувати для оцінювання сільськогосподарських тварин, коли ринкова вартість тварини залежить від вартості її фактичного утримання (відгодівлі до цільової ваги, формування продуктивних якостей, тощо). У такому випадку експерт може визначити собівартість утримання тварини (на 1 кілограм живої маси). Для цього доцільним є вивчення статистичних даних щодо утримання тварин цієї ж породи та відомостей про витрати на вирощування тварин, вказані у матеріалах провадження, зокрема: закупівельної ціни, годівлі, ветеринарного обслуговування.

На основі нормативних розрахунків визначають співвідношення складових витрат на формування живої маси тварин та їх продуктивних якостей. Для оцінки продуктивної та робочої худоби використовують дані щодо живої маси тварин, віку й рівня продуктивності, періоду господарського використання кожної голови або групи тварин (кількість лактацій, окотів, опоросів), індекси зміни продуктивності корів залежно від лактації в перерахунку на базисну жирність молока, собівартість вирощування одного кілограму живої маси, що складається на час оцінки майна. Вартість основного стада продуктивної й робочої худоби визначається сумою собівартості її живої маси і продуктивних якостей. Останні характеризують кількість продукції, що можна одержати від тварин за рік, або за увесь строк господарського використання [4, с. 24–25].

Дохідний підхід доцільно застосовувати у випадках, коли жива тварина здатна приносити прибуток своєму власнику, і тому підрахунок витрат на утримання не розкриває її дійсної вартості. Наприклад, тварина може використовуватися для розведення

молодняку, у розважальних, естрадно-циркових шоу, демонструючи набуті моторні чи пошукові навички (виконуючи певні дії) тощо.

Результати оцінювання за витратним або за дохідним підходами варто порівнювати із результатами застосування порівняльного підходу, що сприятиме підвищенню об'єктивності висновку експерта. Наприклад, у випадку якщо вартість утримання сільськогосподарських тварин є високою, а їх продуктивність – низькою (незадовільна якість чи обсяг отриманої від них продукції, низька здатність робочих тварин виконувати певну роботу). Тому з метою запобігання завищенню або заниженню вартості об'єкта, оцінка проводиться на основі ринкових цін: однієї голови або 1 кг живої маси кожного виду тварин, по аналогах продажу однієї голови або 1 кг живої маси тварин з урахуванням продуктивності, інших споживчих якостей худоби [4, с. 32].

Порівняльний підхід ґрунтується на аналізі даних про фактичний продаж об'єктів, подібних об'єктам оцінки (за аналогами продажу однієї голови або одного кілограма живої маси тварин). Порівняльний підхід під час оцінювання тварин-компаньйонів визначають за аналогами продажу однієї тварини. Порівняльний підхід ґрунтується на аналізі даних про фактичний продаж племінної худоби, спермо продукції та ембріонів, аналогічних об'єктам оцінки. Інформацію про ринкову ціну різних видів тварин експерт-товарознавець може отримати на платформах онлайн-оголошень «OLX», «IZI», «RIA» та інших, які об'єднують людей для покупки, продажу або обміну товарами та послугами [3, 226].

Об'єктивність та точність судової товарознавчої експертної оцінки живих тварин залежить від доступності, повноти та своєчасності опрацювання експертом даних про ринкову вартість тварин та вірогідних відомостей про їх ідентифікацію, належність до племінних ресурсів.

Узагальнення вищенаведеного дозволяє констатувати наступне: методичною основою судової товарознавчої експертної оцінки живих тварин є витратний, дохідний та порівняльний підходи. У процесі експертизи експерт повинен обґрунтувати доцільність застосування того чи іншого підходу з огляду на призначення тварини, її фізичний стан, показники продуктивності тощо.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print>.

2. Мануленко О. В., Михальський О. О., Донцова О. С. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики. *Проблемні питання з оцінювання домашніх тварин при проведенні судово-товарознавчих експертиз* : мат-ли Міжнарод. Наук.-практ. конф. (Харків, 18–19.04.2019). С. 407–409.

3. Найвер І.Л. Методичні аспекти проведення судової товарознавчої експертизи живих тварин. *Актуальні питання судової*

експертизи і криміналістики : мат. Міжн. наук-практ. конф.-полілог 15–16 квітня 2021 р. Харків: Право, 2021. С. 224–226.

4. Методичні рекомендації з питань призначення та проведення судових експертиз з оцінки худоби, птиці та інших живих тварин – об'єктів господарювання : метод. рек.: звіт НДР (заключ.) / МЮОУ, ХНДІСЕ; кер. А.І. Лозовий; викон.: О.О. Михальський, О.С. Донцова, В.М. Губарева та ін. 0107U000417. Інв. № 10. 2009.11.2030. Харків : ХНДІСЕ, 2009. 174 с.

Крижна Анастасія Євгенівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра

ННІ № 2 Національної академії

внутрішніх справ

Науковий керівник:

Воробей Олена Вячеславівна,

професор кафедри криміналістичного

забезпечення та судових експертиз ННІ № 2

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війна, яка триває в Україні вже понад дев'ять років, призвела до значних змін у житті суспільства. Одним із наслідків війни стала активізація фальсифікації документів, що може бути спрямована на досягнення різноманітних цілей, таких як уникнення від виконання обов'язків, отримання пільг, чи навіть злочинних дій.

Під час воєнного стану фальсифікація документів стала особливо поширеною. Це пов'язано з цілою низкою факторів, зокрема:

– уведення загальної мобілізації. Багато чоловіків, які не бажають воювати, намагаються уникнути мобілізації шляхом підробки документів, що підтверджують їхню непридатність до військової служби;

– зміни у законодавстві. Під час воєнного стану в Україні було внесено ряд змін до законодавства, які стосуються документів. Наприклад, було введено нові документи, такі як тимчасове посвідчення військовозобов'язаного, а також були внесені зміни до порядку видачі інших документів. Це призвело до того, що багато людей не були обізнані щодо нових правил, що дало можливість фальсифікаторам використовувати це на свою користь;

– збільшення корупції. В умовах війни корупційні прояви в Україні посилились. Це призвело до того, що стало легше придбати та отримати підроблені документи за вигодою.

Фальсифікація документів може бути різною за способом її здійснення. Найпоширенішими видами фальсифікації документів під час воєнного стану є: